Թիւ 7.

ԴԻՏԱԿ

ԲԻԶԱՆԴԵԱՆ

՝ԻԽՆԴՐՈՅ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՀԱՐՈՒՆԵԱՑ

1816.

1. 2. 3. 4. 5. ՓԵՏՐՎԱՐ.

ՄՈՍԿՈՎՍՏԱՆ

Փետերսպուրկ. 23 Դեկտեմբերի:

Պարսից Դեսպանը՝ կայսեր ներկայացաւ. բայց իր հանդիսաւոր ներս մըտնելը փիղերով հիմա չըլլար սաստիկ ցրտուե համար, որ փիղերուն ձեռք չիտար:

Կայսեր ծննդեան օրը՝ շատ փառաւոր հանդեսով եղաւ, ներկայ էին ներսի՝ դրսի մեծերը: Իրիկունը՝ փառաւոր սեղան 850 հոգւոյ: Առջի սեղանը՝ կայսերական աղգատոհմին համար էր. բոլոր թախտմը՝ ոսկի. մեկալ սեղաններունը՝ արծըլեղ էին:
(Օր. Քէօրէնցայէ:)

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ

Լոնտոն. 11 Յունվարի:

Յ.մերիդային անկախ կառավարուչը Գուէնսա-Ա.յոէսի, Հոկտեմբերի 29ին գրած խոպարին կէօրէ՝ շատ մեծ վախ մէջ էր, ինչու որ՝ Գուօճա Ինկիլիզը իր ծովային հրամանատարը յանկարծակի 4 պատվական նաւերով ու անհաւն գաճաճով՝ մեկէն աներևոյթ եղաւ: Կերևնայ որ՝ Սպանիօլի ու փօրթուգէզի կողմը անցած ըլլայ, որ սա Ափտամբներուն գլուխը չըլլի:

ՓԻԷՄՕՆԹԷ

Ճէնովա. 17 Յունվարի:

Սրբազան Հայրապետը՝ իր ընորհակալութիւնը յայտնելու համար Ճէնովացոց սիրոյն որ իր վրա անխտաո ատեն երևցուցին, պարգևի խրկեց Պարոն Յովսէփ Տուռացցօյին մեկ թախտմմը բոլոր արծըլեղ ոսկիէ միաաչխարհ, որ իր Քահանայապետութեա ատենը տպվեցան զանազան յիշատակաց արժանի դիպվածներու համար: Հետն ալ՝ մեկ շնորհակալութեա կոնդակ մը: (Կաղ. Ճէնովայէ:)

ՍԱՀՄԱՆԱԳՐԱԿԱՆՔ

Վարսավիա. 2 Յունվարի:

Յ.նցած Դեկտեմբերի 24ին՝ հրատարակվեցաւ Սահմանադրութիւնս ատ Թէքսաս. որ Թէպէտ գաղվեցաւ իրմէն մեկ մասը վաղսավիայի Դէքսութիւնը, բայց դեռ ունի քանի հէկտ 2 միլեոն ու կէս. ուստի ան Թէքսութիւնը ներսն մէջը որ Մոսկովի տակն են՝ խոպոնն ետև՝ պիտի մեծը ամ է. ինչու որ իրմէն Թէքսութիւնը, ունի քանի 3 միլեոն ու 289,548. Ափրէիանը՝ 70,000. Իսպէնը՝ շուրջ 100,000. Սուէտիա՝ մեկ տեղ առնելով բոլորը ու-

ուրիշ Ասիայի տեղվանց հետ՝ մեկ միլիոն 59,850 հոգի. քալորը միատեղ 4 միլիոն 449,398 հոգի անխոտոր մեծ անհուն երկրի մը մէջ, որուն երեսը 380,000 քառակուսի ժարաժա է:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Ք՝

Կէմյէի բարկըցած ալղին մէջը շատ երևելի է մեկ հաւաքումը Առակներու, որ շիներ է Փէտերիդոս Աօլֆոս Քռումմախեռ Հեղինակը: Նէմյէները շատ կըսիրեն հաւատքի վերաբերեալ ու խորհըրդական մտածումները: Ա՛ եղանակը՝ բարոյական ուսմունք տորվեցընելու, շատ հին է, ու արևելեան ազգ ել ու մէջ ալ առվորական: Թո՛ղ մեր ազգն ալ՝ համը առնէ. դնենք հոս իր Առակներուն մեկը:

Ներածին բպմամարդուն է:

Մեկ դարուն մէջ՝ որ Պատմագրութեան սահմանն դուրս է, մեկ ընտանիք մը, որ կըփախչէր երկրե մը, որ շատ նեղութեան կըքաշէր բռնաւորի մը ձեռքէ, կեցաւ լանջարձակ դաշտի մը մէջ, որ անբնակ էր, ու չիմաստնալու լեռներով չորս դիէն բոլորած: Հոս հասնելնուն պէս, դևաւորները մեռան ծերութենէ, ու քաշած աշխատանքներէն, ու Թողլին իրենց զաւակները՝ խիստ տղայ ու առանց կրթութեան: Ա՛ տղաքս ինչ և իցէ մեծցան, բայց խիստ միամտութեամբ ու տգիտութեան մէջ: Քիչ քանի կարօտութեան ունէին ատոնք, ատոր համար՝ քիչ ճանաչմունք ալ ունէին. միջերնին մնացեր էր բերնե բերան աւանդուած մեկ ճանաչում մը Ամենակարող Էակին մը, որն որ Աստ կըկոչէին. բայց չէին դիտեր կերպով մալ զինքը ճանչնալ, ոչ ալ թէ ո՛ւր տեղ կըլլայ, ինչ ձև ունի, ինչ որպիսութեան, ինչ դործք կընէ: Սկսան ինչպես Աստ մը պատվել մեկ Հեղեղ մը, որ լեռներէն վար կինջնար իրենց հովիտները էայլաներ. պատճառն որ՝ ուրիշ ջուր չունէին իրենց տարաւը անցընելու. բայց զիրենք կրատրաստ ըներ ան սոսկալի ձանը՝ ահեղ փշրուտքը որ կըհանէր՝ ժայռերուն ու քարերուն մէջէն անցնելնինի:

Յանկարծ տեսնես որ՝ ձուները հալելով՝ բարձրացաւ ուռեցաւ Հեղեղը. պատռեց, հովիտը կոխեց՝ ծով դարձուց, փլցուց իրը ծիրանները, առաւ հետը տարաւ մարդիք ու անասուն: Ա՛ տեսնը՝ կըդողդողար խեղճ ժողովուրդը աս ջրին առջևը, ինչպես իր Աստուծուն դիմացը,, Մեղի դեմ արդողած է ասիկայ ըսէն. տէ՛ շուտ մը զոհենք իրեն մեր պիտի սիրական բաները" Աստնկ կըզուրցեր ժողովուրդը. վերջապես որոշեցին, որ մէյմալ բարկանալու ըլլայ նէ, զոհեն իրեն քանի մը մանչպիմ տղաք, Հեղեղին մէջը զանոնք նետեն: Հոն լսես լայ՝ դոռում ու դժբախտ ողորմելի մայրերուն, որոնք դողդողալով կըսպասեին՝ ան սև օրը տեսնելու: Հասաւ Հեղեղը, կըսոանէին կոր իրենց անմեղ ղոհերը՝ ջրին եղերքը, մէյմալ տեսնես որ յանկարծ բուսաւ հոն դրսեցի մը, ըսաւ իրենց,, Իմ անունս՝ Մահ է, (իր որդի ծովաւ). մոլիկ ըրէք: Ինչ կընէք. կուզէք մի ղեղի վրա ուրիշ զեն մալ ընել: Ա՛ ան անմեղ ղոհերը՝ ինչու կըսպաննէք: Ասոր տեղը ինչու չէք մտածեր Հեղեղին դեմ դնել, ու ուժով զինքը զսպել" Փո՛ւշ փո՛ւշ եղաւ ժողովուրդը, ու լսվեցաւ որ վախվըխելով կըպօռային,, Ա՛ մարդս կըհայհոյե կոր":

Ա՛ դրսեցիս՝ ձեռքը քէմինէէ մնալ ունէր, խիստ անուշ կըչալէր, ու բերնով ալ կերդեր. ժողովուրդը՝ ասոր չորս դին առաւ ու եաւէն ալ կերթար, երբոր լեռը ելաւ: Հոն իրենց օրինակ տվաւ, դեռնէն քարեր հանել, ու ծառերու կոճղեր, որ ան Հեղեղին եղերքը՝ հռումբեր պէնթէր շինեն: Ինչըրաս մարդս կըներ, իրենք ալ անանկ կընէին, ու ասանկով Հեղեղը բռնեցին, որ դարու նը դառնալու աստենը, երբոր ջուրը բարձրացաւ, տեղէն դուրս չելաւ, թէպէտ ուռած էր, ու ֆշըռ ֆշըռ կըվազէր:

Ա՛ նոր բանս որ տեսաւ ժողովուրդը՝ պաղեցաւ մնաց, ու պօռաց,, Մա՛հ՝ ծովու որդին՝ Ած է" Պատառիան տվաւ դրսեցին,, Թէ որ ես Ած եմ, դուք ալ ինծի պես Ած էք. ինչու որ՝ դուք ալ պակաս չաշխատեցաք ձեր ուժը բանեցնելու աս հրաշքս ընելու: Բանեցուցէ՛ք ձեր աս ուժը, փըշտուեցէ՛ք ձեր մտքը ու սիրտը՝ ուղեցած կարողութիւնիդ, ու կըսկսիք ճանչնալ ձեր Ածը":

,, Բայց ո՛ւր է ասիկա, ո՛ւր ղինքը դըտնենք" Հազար ու մեկ խառնափընդոր ձայներ կըլսվեր մէջերնին: Ա՛ս հարցմունքները՝ Մահոն պատասխան չէր իտար, հապա կըսորվեցներ իրենց դեռին փորել, ու ծառեր տնկել. Աստնք դիտեցին տեսան որ երկինքէն իջած անձրևը ու ցօղը՝ իրենց արտերը կըպարարտացընէին, ու կըկարծէին՝ որ աս օրհնեցքը պէրէքէնը վերէն վար կինջնայ իրենց արտերը, ու ըսին ան ատենը,, Վերն է Ած. ամպերը՝ իր խորանը չոփըռ են, ու անկից աս պարարտ հիւմքը կըթափէ դաշտս վրա: Տէ՛ մտածցանենք իրեն մեր պըտուղները, ու աղաչենք զինքը, որ վար ինչ նայ: Շինեցին սեղան մնալ պէտք բարձր բլուրի մը վրա, հոն մէյմէկու վրա դնեցին իրենց առջինեկ պտուղները, ու ցորենը, ու երե-

երեցին, որ անոնց ծուխը՝ Աշ հոտ մը ուզ. ինչու որ՝ կըսէին ,, Աճ վերն է, երկինքը կըլլանայ, ամպերը՝ իրեն խորանն են ":

Ինչ և իցէ, իրենց հովիտը քանի կերթար, անիտար կաղարոնար ու աւելի պղտաբեր կըլլար, ու Ժողովուրդը՝ իր պարզմտութիւնը երջանիկ կըլլար, բայց անխտար ալ կեվեր նար իր սրտի մեծ փափաքը ճանչնալ աս Մեծ Էակը, որն որ կըխրճտաէին, ու կը կանչէին ղինքը. ըսին խմաստուն Մահօնի ,, Տէ՛ կաղաչենք, մեզի պատկերք մը շինե, որ կերպով մը տեսնենք ղինքը, ինչու որ՝ չուզեր կոր վար ինչնալ, ու ղինքը մեզի ցցնել" Ծիծաղեցաւ Մահօն. խոհրներնին խօշ ընելու համար՝ փորեց մէկ պատկերք մը՝ մարդու ձևով: Առին ասոնք, դրին աս արձանն մէկ վրանի մը տակ, ու աս վրանը կոչեցին Տուն Աշ: Ասկից ետև՝ ալ չի հարցուցին ոչը է Աճ, ոչ ալ Թէ՝ ով է ասիկա, պատճառն որ՝ շատ չիտարակուսեցան, Արձանը՝ Աշ տեղ առին: Աղջիկը ժողովուրդը ,, Չէ չէ. արձանը՝ Աճ չէ եղեր" Նորէն սկսան կանչել հարցընել. ,, Հապա ոչը փընտռենք ղինքը, ոչը դտնենք" Ըսաւ իրենց Դրսեցին. ,, Նայեցէք չորս դինիէ: ծառերը՝ կանանչները կըբուսանին կըծաղկին լուռ մուռ. մունջ գետինը՝ պտուղներով կըլեցվի: Մէկ շունչ կի փչում մը՝ ամեն բանի մէջ կըվախանցէ կըմտնե, ու կըհոգևորէ գիշեր ու ցորեկ. բայց դուք չէք ճանչնար ոչ բնութիը, ոչ ձևը աս շունչիս, որ կըտեցնէ ձեր հովիտը, ձեր լեռը, մարդիկները, ու կենդանիները.... ,, Անհամբեր ժողովուրդը՝ թող չի տալ որ խօսքը լմընցնէ." Հա՛ հա՛. հիմա խմացանք ինչ է. Աճ՝ շունչ մնէ. բոլորովին կըպատէ ու կըզրկէ մեր երկիրը, ներս կըմտնէ, ու կըբնակի մարդկանց ու անասնոց սիրտը ,, Իմաստունը՝ նորէն ըսաւ իրենց " Իր անվանը ու ձևուն ետևէ մի՛նաք: Մէկ մէկու՝ բարերարութիւն ըրէք, ինչպես որ անիկա՝ ամենուն կընէ. ու կրտեսնէք՝ որ կուգայ ձեզի՝ աս անծանօթ Էակը:"

Աս առենս եկաւ ժողովրդեան մէջ՝ հըպարտ նախանձոտ մարդուն մէկը, որ աս դրսեցի իմաստունիս վրա սկսաւ բախիլ: Կատէր ղինքը, ինչու որ ժողովրդեան առջևը սիրելի էր. ժողովուրդը աս նախանձոտին՝ Ցալի անուն տվաւ, ՝ի՛ ժանիքոտ. ինչու որ՝ ամենէն ալ հեռու կըկենար՝ ժանիքոտ ու տրտում երեսով:

Յանկարծակի՝ ահռելի գազան մը լեռնէն վար ինչաւ հովիտը, մէկ առիւծ մը, որ մարդու անասուն յափշտակելով՝ կըսպաննէր կուտէր, ու գիշերը արուն-ծարաւ իր բոյնը կըդառնար: Կարծեցին քնակիչները՝ որ աս ցուցանքաւոր գազանը՝ դեռնին տակէն դուրս կելլէր. ամենքն ալ քաշվեցան պահվըտեցան իրենց խըրճիթները՝ որ իրմէն խաբլըսին: Բայց Մահօն ըսաւ իրենց. ,, Ո՛ր դիք, պէտք է որ գազանին դիմացը երթանք" Ինքը՝ առաջ գնաց, մկալոնք ալ ետևէն գացին:

Ասոնք անցնելնին Ցալիին տանը առջևէն, ժողովրդեան դիմացը ելաւ, Մահօն նախատեց ու ըսաւ. ,, Սվիկա ձեզ գազանէն բերանը պետի ձգէ, որ ձեր Թիվը պակսեցնէ, ու ետքը դիւրաւ կարենայ ձեզ կառավարել. աւտացէք ինձի, ինքը՝ խօսք դրած է գազանին հետ" Իմաստունը՝ ձան մալ չէհանեց, ժողովուրդն ալ՝ սասանած կերթար:

Ցալին տղայ մը ունէր երկու տարեկան, խրճիթին դռան առջև կըխաղար: Փայլակի մը պէս կըցաթիկ մտիկ անտառէն դուրս՝ պօռալով առիւծը. կըփախչի ժողովուրդը, ու կըվազէ առիւծը բերանը բաց՝ տղին դէմ: Ցալին, ու մարը, յոյսերնին կտրելով, բայց վախէն քաշվելով՝ չեն իշխեր օդնութեի հասնիլ: Մահօն միայն կըյարձրկի գազանին վրա, սեամէս կըբերէ գլուխը՝ զարնելով հատ փառով մը, ետքը կըխեղդէ կըսպանէ: Աշխատանքէն ճորով ոտից վրա կրնար կոր կենալ, ու վրան գլուխը արուն-ծարաթախ, բայց սիրտ կընէ՝ գիրկը կառնի մանչը՝ տղան, կըտանի իր նախանձոտ Թշնամ-ւոյն: Հայրն ու մայրը լալով ոտքը ինկան, ու ըսին իրեն ,, Չէ, չէ: արժանի՛ չենք աչվընիս ալ քու վրադ վերցընել" Բոլոր ժողովուրդը՝ չորս դին ասոր առաւ, ու կուզեր երկրպագուե ընել առիւծ յաղթօղին: Կըսէին իրեն ,, Դուն ինչ ես, մարդ ճես, Թէ ան մեր չիգիտցած Էակը՝ որ կըխրճտաէնք, մարդու կերպարանքով ծածկըված. ինչու որ ասանկ բարերար ես քու Թշնամ-ւոյդ վրա, ու բանի տեղ չես դներ կեանքդ, ուրիշինը պահելու համար, ու ուրիշներուն ամեն բարիք ընելու համար...."

Ասանկ կըզուրցեր ժողովուրդը, բայց իմաստունը պատասխան կուտար ,, Մի՛րդիքներ. ես ուրիշ բան չեմ, ձեզի պէս մարդ եմ:

եմ: Մէկ ծածուկ ձայն մը սրտիս մէջ հրա-
մայեց ինձի ասդ գործս՝ որ ըրի. ան ձանս
ձեր հետ ալ կրնամ, ան ձանս է որ ձեզ կը-
յորդորէ՝ աւելի գովել իմ ըրած գործքս,
քան թէ իմ ուժս. ան ձանս է՝ որ խօսեցաւ
Ցալմին սիրտին մէջն ալ, որ դիս անխտիր
կատէր. ան ձանս շարժեց վէնքը, որ իմ առ-
ջեւս պետինը փուվի, ու շնորհակալութեան
արցունքներ թափէ. նայեցէք սիրելիք, ան
ձանս կրնամ ասս տղիս սիրտն ալ, որ իր պըզ-
տրիկ ձեռվընտրոլը վիզս պլըզված է, ու
դիս կըշղխէ: Բարեկամներ, ասիկա՝ մէկ ձայն
մինէ, ասիկա՝ մէկ շունչ մինէ անտրևոյթ Էա-
կին. որն որ դուք կըփընտռեք: Հնազանդե-
ցէք իր հրամաններուն, ու միշտ աւելի կը-
ճանչնաք զինքը. պատճառն որ՝ Աճ հնչ մէկ
տեղ մնալ անանկ զինքը չէյատներ, ինչպես
մեր սրտին մէջ:"

Ան ատենը՝ բոլոր ժողովուրդը մէկ բեր-
նով աղաղակեց. „ Խոստովանինք ու կը-
դաւանինք, որ պէտքը չէ փընտռել, ոչ բնա-
կարան, ոչ անուն մը ծայրագոյն Էակին,
հապա միայն պէտք է մեզի որ իրեն՝ հաւատք
ու սէր նվիրենք": Ու անկից՝ ի վեր սկսան
անոնք նվիրել անտրևոյթ Էակին՝ սիրոյ ու
հաւատոյ պաշտօն մը՝ տղայական հասակի
անմեղ միամտութեամբ: Աչքերնին քանի դնայ՝
աւելի բացվեցաւ, իրենց բերնին՝ ալ չէր լըս-
վեցաւ „ Ինչ է Աճ, ո՞ր է Աճ:"

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

Թագաւոր յաւաչպէս:

Ըւէպէս Լիդիայի Թագաւորը օր մը տեսաւ
Թրակացի կնիկ մը, որ գլխուն վրա սափո-
րով ջուր կրնաներ, ձեռքովնալ քթան կը-
մաներ, ու ձի մնալ ջուր խմցընելու կըտա-
նէր, իր պախուրցը ի՞նչրէ գօտին անցուցած
էր. անանկ խոշը եկաւ, որ ուզեց իր Թա-
գաւորութեն մէջնալ ասանկ ժիր գործասէր
մարդիք մոցընել. մէկէն՝ ի մէկ դեսպաններ
իրկեց Գիւէս Թրակիայի Թէքրին, որ հրա-
ման տայ իր Թէւորութէն դուրս հանելու
խել մը ասանկ գործունեայ մարդիքներ, որ
ասոնցմով իր երկիրն ալ, իր ժողովուրդն ալ
երջանկացնէ:

ԱՐՏԱՒԷՊԱՔ

Դօրքուադոս Թասսօ վարպետ Իդալեան
բանաստեղծը՝ որ ունի Եռմայ Աղաստութէ
վրա աղուոր բանաստեղծուէ մը, սրբագրել
ուղելով ասիկա՝ Հռոմ դնացեր էր: Օր մը
դրեթէ ինք իրմէն դուրս ելած եր ասմարդս,
բանաստեղծական մտածմունքներով, կը քա-
լեր Հռոմայի մէջ՝ դէպ՝ի Մանրէ Զիւօյիս
ըսված բարձր տեղը. ասկից վար կիջնար
կոր բեռնակրին մէկը՝ երկան դերան մը ու-
նէր ուսը, բեռանը տակը ծռած ըլլալով
ինքը, չիտեսաւ վերացկոտ բանաստեղծը,
որ դարն՝ի վեր կերթար, դերանովը ամուր
մը զարկաւ ասոր ձակատին: Թասսօ բա-
նաստեղծը՝ ասմուր զարնըվածքէս ցընցվե-
լով՝ ինք իրեն եկաւ, ու զըվարթաբարոյութ
մը ասս խօսքս ըսաւ „ Ես խոպ մրածելէս, ոս
դուն՝ չէ մրածելէդ":

Անգամմը տեսնըվեցաւ Բժիշկ մը, որ
մենակին իր տանը հիվանդներուն դեղ կէր և
տար. Հարցուցին իրեն „ Ի՞նչու ասխտար
դրաեցիներու դեղ կուտաս, ու քու հիվանդ
ընտանիքներուդ չես իտար" Պատասխան
տվաւ „ Ես դեղը՝ գործածելու համար չեմ
պահեր, հապա ծախելու:"

ՏԱՊԱՆԱԳԻՐ

'ի վերայ ոչրոնն Մ՝ապէնագրի:

Ո՞վ անցաւոր՝ հեղ դու լալիս
'ի վերայ հեգ՝ Մ՝ատենագրիս:
Աւա՛ղ ափսոս. վիճակ սորա
եղև կարճիկ՝ սակաւօրեայ.
Ծընաւ առ խուր՝ Տըպագրողին,
մեռաւ առ խուր՝ Գրըքածախին:
Ոտանաւորիս միտքը՝ ան է:
Գերեզմանագիրը՝ դիրք շարադրող Հեղինա-
կի մը վրա:

Ո՞վ ճամբորդ՝ լաց դուն ասս խեղճ հեղի-
նակիս վրա: Ափսոս, հազար ափսոս: Ա-
սոր բաղդը՝ շատ քիչ օր դիմացաւ: Ծնաւ
իր Տպօղին դործատուները, մեռաւ իր Գրքա-
ծախին խանութը:

Ան գործքս՝ որ է պատմութէն հիմակվան աստենիս, տասնըհինգ օրը մէյմը կըտրվի.

'Ի ՎԷՆԵՏԻԿ 'Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ:

Ով որ հաւէզ առնէր, Սատնալ Ջուխտին խանին քովը Պչախճին խանութի կայ դերը ծախող:
Ան իր անունը գրել տայ վճարելով մէկ անդամ քառասուն ղրչ. բոլորը տարվան համար: Աննէն մէկ
յոսսա գալուն տասնըհինգ օր անդամ մը՝ ան խանութը խրկէ իր մարդը, առանց բան մը վճարելու
կանուխ: